

Документи про П.Т. Тронька у фондах Центрального державного архіву громадських об'єднань України

Документи Національного архівного фонду України, що зберігаються у Центральному державному архіві громадських об'єднань України (ЦДАГО України), є важливим джерелом для вивчення суспільно-політичних, соціально-економічних і культурних процесів в Україні впродовж ХХ-ХХІ століття. Значну увагу дослідників викликають документи особистого характеру стосовно державних, громадських, політичних діячів, представників наукової і культурної еліти українського суспільства. Пожвавлення дослідницького інтересу особливо стає помітним в роки відзначення їх ювілейних дат і пам'ятних подій, пов'язаних з їх діяльністю.

Так сторічний ювілей від дня народження Тронька Петра Тимофійовича - державного та громадського діяча, вченого, організатора краєзнавчого руху, подвижника збереження історико-культурної спадщини нашої держави, став новим поштовхом для вивчення документальних матеріалів, які розкривають його життєвий шлях.

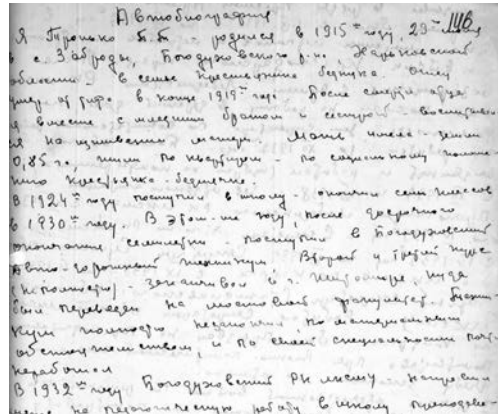
Документи ЦДАГО України про П. Тронька охоплюють період його життя з 1943 р. по 1991 р. і зберігаються у фондах №1 «Центральний комітет Компартії України», №7 «Центральний комітет ЛКСМУ». Серед них є матеріали суто біографічного характеру: фотографії періоду 1950-1980 рр., автобіографії, написані власноруч (1943-1977 рр.), характеристики, дипломи, клопотання та рекомендації щодо затвердження на посади, довідки про виїзди за кордон та про державні нагороди, списки наукових праць та ін.

Про діяльність П. Тронька на державних і громадських посадах свідчать постанови ЦК Компартії України з питань призначення чи звільнення. Зокрема, призначення його секретарем Київського обкому ЛКСМУ (1943 р.), другим секретарем ЦК ЛКСМУ (1945 р.), завідувачем відділу науки і вищих навчальних закладів (1951 р.) та секретарем Київського обкому КП України (1952 р.), завідувачем відділу пропаганди і агітації ЦК КП України (1960 р.), заступником голови Ради Міністрів УРСР (1961 р.), головою Правління Українського товариства

охорони пам'ятників історії та культури (1970 р.), віце-президентом Академії наук УРСР (1978 р.) і т.д. Також є постанови ЦК КП України про рекомендацію П. Тронька кандидатом у депутати Верховної Ради УРСР 9-го, 10-го та 11-го скликань (1975, 1980, 1984 рр.), стосовно присвоєння почесних звань, нагородження, участі у роботі Республіканського та Всесоюзного ювілейного комітетів з підготовки і відзначення 250-річчя з дня народження Г. Сковороди, співпраці з Українським товариством дружби і культурного зв'язку з зарубіжними країнами, дозволи на закордонні відрядження тощо.

Представляє інтерес листування П. Тронька в період роботи на посаді Голови Всесоюзного оргкомітету з підготовки до 100-річчя з дня смерті та 150-річчя від дня народження Т. Шевченка; звіти про роботу делегації УРСР на ХХ сесії Генеральної асамблеї Організації Об'єднаних Націй, де він був у якості голови делегації; інформаційні повідомлення його як заступника голови Ради Міністрів УРСР про роботу української делегації на Всесвітній виставці «Експо-67» у Монреалі (Канада), про перебіг Днів УРСР у Москві (1977 р.), Днів літератури і мистецтва Естонської РСР в УРСР, літератури і мистецтва УРСР в Білоруській, Латвійській, Казахській, Туркменській, Узбецькій республіках і Алтайському краї РРФСР (1970-ті рр.), про III з'їзд кінематографістів України, про відбудову Успенського собору на території Києво-Печерської Лаври, спорудження у м. Ужгороді музею бойової слави, створення Млинівського краєзнавчого музею (Рівненщина), реставрацію Преображенського собору в м. Дніпропетровську, про зустрічі закордонних делегацій, проведення літературних вечорів, присвячених ювілеям видатних митців України, роботу над виданням 26-томної наукової праці «Історія міст і сіл Української РСР» та ін.

Нижче презентуються документи, що зберігаються у фондах ЦДАГО України і розкривають окремі аспекти життя та діяльності П. Тронька. Документи подаються мовою оригіналів.

№1

Автобіографія П.Т. Тронька, написана власноруч

14 грудня 1943 р.

Автобіографія

Я Тронько П.Т. – народився в 1915 –ом году, 29-го июня в с. Заброды, Богодуховского района, Харьковской области – в семье крестьянина бедняка. Отец умер от тифа в конце 1919 года. После смерти отца я вместе с младшим братом и сестрой – воспитывался на изживении матери. Мать имела – земли 0,85 га, жили по квартирам – по социальному положению крестьянка-бедняка.

В 1924-ом году поступил в школу – окончил семь классов в 1930-ом году. В этом-же году, после досрочного окончания семилетки – поступил в Богодуховский авто-дорожный техникум. Второй и третий курс (не полностью) заканчивал в г. Житомире, куда был переведен на мостовой факультет. Техникум полностью не закончил, по материальным обстоятельствам и по своей специальности почти не работал.

В 1932-ом году Богодуховский РК ЛКСМУ направил меня на педагогическую работу в школу преподавателем истории в с. Кленовое, Богодуховского района, работал в школе до июня 1934-го года. Одновременно с этим, в конце декабря месяца 1933-го г.

Богодуховским РК ЛКСМУ был выдвинут и работал помощником директора школы по работе среди молодежи (работа в школе с декабря 1933-го года по июнь 1934-го г. – это была работа по совместительству). Работал помполитом до 5.V.35-го г. После ликвидации этой школы, Харьковским обкомом ЛКСМУ был переведен на должность помощника директора школы по работе среди комсомольцев и молодежи школы сельско-хозяйственного ученичества и работал до 1.IX.36-го г., дальше призван в ряды Красной Армии. В армии был с 1.IX.36-го г. по VI.37-й г. в школе морских летчиков им. Сталина в г. Ейськ, Краснодарского края. После возвращения с армии, Лебединским РК ЛКСМУ был послан на работу в детский дом, на должность зам. директора по воспитательной работе где работал до XII.1937-го года. После этого – был выдвинут и работал (избран на конференциях): с XII.1937 по XII.1938 – зав. отделом агитации и пропаганды Лебединского РК ЛКСМУ, с XII.1938 по IV.1939-й год – секретарь этого-же РК ЛКСМУ, с IV.1939-го г. по IX.1939 секретарь Сумского обкома ЛКСМУ по кадрах, с IX.1939 г. по VI.1941 г. – первый секретарь Станиславского обкома ЛКСМУ. Работая секретарем обкома ЛКСМУ по кадрам – был призван на переподготовку политсостава при Военно-политической академии, учебу закончил на отлично.

С начала Отечественной войны по решению ЦК ВКП(б), в счет 2 400 – пошел на политработу в армию. Весь период находился в частях действующей армии на Юго-Западном, Сталинградском (весь период) – и Южном фронтах. Принимал участие в боях как политработник ВВС. Награжден за Отечественную войну – орденом «Красная звезда», медалью «За боевые заслуги», медалью «За оборону Сталинграда». Представлен к награде – ордену «Отечественной войны 1-й степени». В плену не был, взысканий не имел. Демобилизован с армии по приказу начальника Глав. ПУРККА в связи с переходом на работу в распоряжение ЦК КП(б)У. С 15.X.1943 г. – работаю первым секретарем Киевского обкома и горисполкома ЛКСМУ.

14.XII.43 г.

(підпис)

ЦДАГО України, ф. 1, оп. 62, спр. 3887, арк. 146 -146 зв. Оригінал.

№2

Характеристика на першого секретаря Київського обкому ЛКСМУ П.Т. Тронька надана першим секретарем ЦК ЛКСМУ В.С. Костенком

1943 р.

Тов. Тронько Петр Тимофеевич 1915 года рождения, украинец, из крестьян-бедняков, служащий, образование н/высшее, член ВЛКСМ с 1931 года, член ВКП(б) с 1939 года.

Тов. Тронько П.Т. с 1937 года работает на руководящей комсомольской работе.

С 1937 по 1938 г. работал зав. отделом агитации и пропаганды Лебединского райкома ЛКСМУ, затем секретарь этого же райкома ЛКСМУ. В 1939 году был избран секретарем Сумского обкома ЛКСМУ по кадрам.

После освобождения Западной Украины т. Тронько П.Т. работал первым секретарем Станиславского обкома ЛКСМУ.

С начала Отечественной войны тов. Тронько П.Т. находился на ответственной политической работе в действующей Красной Армии: был помощником начальника политотдела района авиабазирования, затем помощником начальника политотдела по комсомольской работе 8-й воздушной армии.

Тов. Тронько П.Т. участник боев в районе Сталинграда. Принимал участие в боях за освобождение Донбасса.

За отличное выполнение боевых заданий на фронте награжден орденом «Красная Звезда», медалями «За боевые заслуги», «За оборону Сталинграда». Представлен к правительственной награде орденом «Отечественной войны I степени».

Тов. Тронько П.Т. прибыл в распоряжение ЦК ЛКСМУ по приказу начальника ГлавПУРКА с хорошими характеристиками.

Секретарь ЦК ЛКСМУ

(підпис) (Костенко)

ЦДАГО України, ф. 1, оп. 62, спр. 3887, арк. 169. Оригінал.

№3

Витяг зі звіту заступника голови Ради Міністрів УРСР П.Т. Тронька про роботу делегації УРСР на Всесвітній виставці «Експо-67» у Монреалі (Канада)

4 листопада 1967 р.

Згідно з рішенням ЦК КПРС в Радянському павільйоні на Всесвітній виставці «Експо-67» проводились Дні союзних республік.

Для участі в проведенні Дня Української РСР на «Експо-67» Центральним Комітетом КП України було затверджено делегацію, до складу якої ввійшли тт. Г.І. Іващенко, І.А. Пересащенко, Б.Є. Патон, В.П. Козаченко, В.М. Кавун, Н.О. Пучковська, М.Г. Вахула, В.А. Масол, Л.І. Жаботинський. Керівником делегації було затверджено П.Т. Тронька.

Делегація УРСР під час свого перебування в Канаді взяла участь у проведенні Дня Української РСР на Всесвітній виставці, а також мала зустрічі з офіційними канадськими особами й представниками української еміграції, зробила поїздку по країні.

Під час своїх виступів, зустрічей, заяв і бесід члени делегації докладно розповідали про успіхи нашої республіки у різних галузях політичного і економічного життя, про піднесення науки і культури, розквіт освіти і рідної мови.

<... > Для багатьох було зовсім незрозуміло, чому на «Експо-67» Радянська Україна не мала свого павільйону. Адже саме в Канаді, де проживає близько мільйона українців, на прикладі нашої республіки можна було б показати, яких успіхів добилися радянські народи... До речі, на Всесвітній виставці кілька канадських провінцій, а також американські штати – Нью-Йорк, Вермонт і Мен були представлені окремими павільйонами.

Таке становище не сприяло піднесення престижу Радянської України як члена Організації Об'єднаних Націй, їй не віддали всіх незалежних офіційних почесей.

Ця істотна недоробка спричинилася до того, що не були повністю використані пропагандистські можливості «Експо-67».

Із зустрічей і бесід з представниками української еміграції створюється враження, що з ними провадиться явно недостатня робота, без певної системи, від випадку до випадку. В той же час життя показує, що слід використовувати всі шляхи, які ведуть до душі і серця наших земляків за океаном, завойовувати їх на свій бік, не віддавати в руки націоналістів. Тим більше, що основна маса українських емігрантів досить доброзичливо ставиться до Радянської України, цікавиться її успіхами, охоче йде на зустрічі з представниками нашої республіки, які приїздять до Канади.

Прогресивним українським організаціям, їх керівникам та їх друкованим органам доводиться вести свою роботу в надзвичайно складних умовах. У них не вистачає кадрів і матеріальних коштів, вони потребують всебічної допомоги. Крім того, аж ніскільки не принижуючи плідної діяльності ТООУК і РЗТ, слід у своїй роботі з еміграцією охоплювати більш широкі верстви еміграції, відвойовувати з-поміж українців за кордоном нових друзів для нашої країни, адже серед них є люди з різними поглядами і різними настроями.

У зв'язку з цим постає питання про створення в нашій республіці при Центральному Комітеті КП України чи Раді Міністрів УРСР координаційного центру або Ради по роботі з еміграцією. Цей орган повинен мати невеликий апарат штатних працівників, кошти для ведення активної пропаганди і подання більш ефективної і систематичної допомоги прогресивним українським організаціям <...> і координувати роботу всіх міністерств, організацій і відомств республіки серед української еміграції.

Було висловлено багато прохань дозволити відвідати Україну. Слід більше запрошувати на Україну представників української еміграції. Насамперед, звичайно, йдеться про керівних діячів і членів прогресивних організацій. Разом з тим слід запрошувати і людей, які користуються авторитетом і мають вплив на українську громадськість у Канаді, навіть якщо вони і не поділяють повністю поглядів прогресивної частини еміграції <...>

Членам делегації було висловлено багато нарікань з приводу того, що українські канадці, які приїздять на Україну, на відміну від інших соціалістичних країн, не завжди отримують дозвіл відвідати міста і села, з яких походять вони та їх батьки.

Неодноразова увага членів делегації приверталась до ряду мовних питань, стан яких здається для українців за кордоном незадовільним. Зокрема, зверталась увага на те, що в багатьох містах і селах України переписка не ведеться українською мовою, що не лише в Києві, а навіть і в західних областях України в аеропортах, на вокзалах, у готелях, в магазинах українська мова не вживається як розмовна, зустрічаються написи лише російською мовою і таке інше.

<...> Доцільно було б запросити до нашої республіки провідних діячів прогресивних українських організацій Канади, а також впливових представників нейтральних кіл української еміграції, які доброзичливо ставляться до нашої країни.

Заступник Голови
Ради Міністрів УРСР

(підпис) П. Тронько

ЦДАГО України, ф. 1, оп. 24, спр. 6386, арк. 97, 114, 115, 116. Оригінал.

№4

Лист голови Головної редакційної колегії «Історії міст і сіл Української РСР»

П.Т. Тронька першому секретареві ЦК КПУ В.В. Щербицькому про роботу над виданням 26-томної наукової праці «Історія міст і сіл Української РСР»

23 січня 1984 р.

Благодаря Вашей поддержке и вниманию в республике в период 1962-1974 гг. было осуществлено издание 26-томного фундаментального научного труда – «История городов и сел Украинской ССР» на украинском языке. Выход в свет этого оригинального историко-краеведческого исследования, в подготовке которого принял участие многотысячный коллектив ученых и энтузиастов-краеведов, явился важным событием в советской исторической науке, в общественной и

культурной жизни республики. Благодаря «Истории городов и сел Украинской ССР» все города, многие поселки городского типа и села республики имеют теперь свою <...> научную историю.

В последующие годы редакционные коллегии и авторские коллективы томов, выполняя постановления ЦК Компартии Украины от 11 июня 1974 г. и 11 апреля 1978 г., при активном участии министерств и ведомств, научных учреждений республики, провели большую работу по переизданию томов «Истории городов и сел Украинской ССР» на русском языке. Докладываем Вам, что вышли в свет все 14-ть томов, переиздание которых было предусмотрено указанными постановлениями ЦК Компартии Украины, посвященные истории городов и сел Днепропетровской, Запорожской, Донецкой, Ворошиловградской, Крымской, Николаевской, Львовской, Одесской, Сумской, Харьковской, Закарпатской, Херсонской, Черниговской областей, а также г. Киеву.

Появление томов «Истории городов и сел Украинской ССР» на русском языке положительно встречено научной общественностью Москвы и братских союзных республик <...>

Учитывая важное значение материалов, которые содержатся в томах «Истории городов и сел Украинской ССР», для пропаганды идей дружбы народов нашей страны, патриотического и интернационального воспитания советских людей, Главной редакционной коллегией «Истории городов и сел Украинской ССР» были разработаны и внесены в 1982 г. в установленном порядке предложения о переиздании на русском языке в течение 1984-1985 гг. тех двенадцати томов коллективного труда, которые остаются еще не переизданными, а именно – томов истории городов и сел Киевской, Полтавской, Хмельницкой, Черкасской, Ивано-Франковской, Ровенской, Тернопольской, Житомирской, Кировоградской, Волынской и Черновицкой областей. Это предложение, однако, не было поддержано.

Обращаюсь к Вам, Владимир Васильевич, с убедительной просьбой рассмотреть и положительно решить вопрос о завершении переиздания томов «Истории городов и сел Украинской ССР» на русском языке. Для этого, как мне представляется, в настоящее время имеются все возможности. Некоторые из этих возможностей, однако, если ими не воспользоваться сейчас, с течением времени могут быть утрачены. Сохранились еще в своем составе авторские коллективы томов. Партийные и советские органы на местах, как мне известно, проявляют живой интерес к историко-краеведческой работе, импульс которой был с особой силой дан в период подготовки истории населенных пунктов республики на украинском языке. Госкомиздат республики располагает достаточными финансовыми и материально-техническими средствами, а также производственными возможностями, для того, чтобы, при желании, обеспечить переиздание томов.

Считал бы целесообразно переиздавать ежегодно хотя бы по одному тому. Для этого необходимо будет выделять ежегодно по 20 тонн полиграфической бумаги и примерно 50-60 тыс. рублей дотации. Такие затраты, как мне представляется, вполне посильны для Госкомиздата республики.

В связи с упразднением редакции «Истории городов и сел Украинской ССР» Главной редакции Украинской Советской Энциклопедии научно-редакционную подготовку томов к печати можно было бы поручить группе редакторов в составе этого издательского коллектива. Научно-методическое руководство подготовкой томов к печати могло бы осуществлять отделение историко-краеведческих исследований Института истории Академии наук УССР.

Усилия и средства, затраченные на переиздание «Истории городов и сел Украинской ССР» на русском языке, окупятся сторицей. Этот многотомный труд, изданный в своем полном объеме на языке межнационального общения народов нашей страны, позволит широким кругам научной общественности, пропагандистов, трудящихся союзных республик более полно и глубоко ознакомиться с героическим прошлым и славной современной историей украинского народа.

Прошу Вас рассмотреть.

С глубоким уважением

(підпис)

П.Т. Тронько председатель
Главной редакционной коллегии
«Истории городов и сел Украинской ССР».

23.01.1984 р.

ЦДАГО України, ф. 1, оп. 32, спр. 2134, арк. 2-4. Оригінал.